

”På kryds og tværs af anelisten”

(Af Kjeld Buhl)

Det hele begyndte med min farfars skudsmålsbog. En aften hvor vi sad og bladrede i denne, spurgte jeg min kone Ruth, om hun ikke, medens vi befandt os i Nordjylland, skulle kigge lidt på min familie. Det syntes jeg var en god ide. På det tidspunkt havde Ruth vel slægtsforsket i mere end 10 år.

Min farfar Jens Jensen's skudsmålsbog følger ham – stort set – fra 1869, hvor han som 14-årig kommer ud at tjene og indtil han i 1896, som 41 årig, bliver gift med min farmor i Volstrup i Nordjylland.

Vi bemærkede specielt, at han i oktober 1892 afgår til Proisen, men kommer tilbage allerede i april 1893, så det var nok ikke lykken.

Nu var det sådan, at vi stort set ikke havde samkvem med min faders familie, hvilket gav nogle misforståelser om min slægt, straks Ruth startede på at forske heri.

Men med til billedet hører også, at min farmor var en livlig dame. Hun havde børn med 5 forskellige mænd, men det vidste vi dog ikke noget om på det tidlige stadie, men det var med til at skabe en vis forvirring. Hun var kun gift med 2 af dem. Jeg kendte navnene på 2 af min faders søskende troede jeg.

I vores søgen efter dem, kom Ruth og jeg bl.a. til Lokalarbivet i Sæby, hvor der var en meget hjælpsom person ved navn Clausager, så da arkivet lukkede, kunne vi køre direkte ud til min 80-årige kusine Lydia, som altså ikke var min faders søster, men min kusine.

Min faders helsøster fødte hende, da hun var 16 år og hun blev opdraget hos min farfar og farmor sammen med min fader. Heraf sikkert forvirringen i familieforholdene.

Jens Jensen, min farfar, kom vidt omkring som møllersvend, og som sagt også til Proisen. Min farmors familie ses i Torslev sogn (ved Sæby) i 1860, og hele familien befinder sig i Rødding sogn, Viborg amt, i 1862, hvorfra de returnerer til Volstrup sogn ved Sæby i 1875.

Min fader forsøgte i 1920 at komme til USA, ved at lade sig mønstre som sømand, men han kom kun til England og retur. Jeg selv blev sømand, og min søn, der er marinebiolog, rejste meget som studerende, og igen som ansat i Udenrigsministeriet. Spørgsmålet er om der er et arveligt ”gen”, der giver en udlængsel i kroppen?

Min moders familie er mere interessant, fordi der er flere tilgængelige arkivalier. Ruth var kommet langt tilbage med denne familie og på et tidspunkt oppe på arkivet i Hjørring, var Ruth ved at læse noget materiale på gotisk skrift, som jeg ikke var glad for på dette tidspunkt. Jeg kedede mig lidt og gik ud i læsesalen og tog på ”må og få” en bog ned fra reolen. Det var Vendsyssel årbog 1990. Jeg slog helt tilfældig op på side 40 og fandt her mine aner i omtale af et tredobbelt bryllup på herregården Odden.

Niels Jensen Birch forpagter på Odden er min tip-6-oldefader og hans datter Ide min tip-5-oldemoder.

Vendsyssels årbog 1990 fortæller om det tredobbelte bryllup, at biskop Bircherod viede Niels Jensen Birchs enke, Magdalene Albreksdatter Fog til borgmester Merker i Skagen og datteren Ide, som var enke fra Dybvadgård, blev viet til biskoppens tidligere ammennuencis Niels Mikkelsen Hiermand, der overtog forpagtningen af Dybvadgård. En anden datter, Vibeke, blev viet til den nye forpagter på Odden Bønsdorph. Dette skete dog ikke på Odden, men i kirken, idet man havde glemt at få kongebrev, altså tilladelse til dette. Vi ser her noget der ligner det vi kender fra præsterne og fæstebønderne, nemlig at den nye forpagter overtager enken/en datter for at få gården/embedet.

Det er ikke lykkedes at finde noget om Niels Jensen Birch, Magdalene Albreksdatter Fog eller Niels Mikkelsen Hiermand, men sidstnævnte stammer sikker fra Randers, idet der her er flere Hiermand, end der er byleder, nemlig Niels Nielsson Hiermand i 1620 og 1621 samt 2 der løser borgerskab i 1652 og 1654. Samtidigt ses flere Hiermand i Norge og disse stammer fra Randers.

Vi ved dog, at min ane har gået på Aalborg Katedralskole og herfra blev immatrikuleret (*indskrevet i universitetets fortegnelse over studerende, Red.*) på København Universitet.

Før dette bryllup var Niels Jensen Birch forstås dog (selvfølgelig) død. Hans skifte omfatter 69 foliesider og indeholdt bl.a. sølv, tin, kobber og messing.

En datter af Hiermand og Ide, Gjertrud, blev gift i Skagen i 1732 med Jens Christensen fra Albæk i Dronninglund herred, og mere ved jeg faktisk ikke om ham.

Et lidt mærkeligt bryllup, hvor ingen familie var repræsenteret. Dette skyldtes sandsynligvis, at Gjertrud allerede 2 måneder senere fødte en dreng.

En slægtsbog fra Nordjylland "glemte" denne dreng eller havde ikke fundet ham. Det gjorde jeg opmærksom på overfor forfatteren, der tog det meget ilde op.

Jeg har ind imellem søgt på internettet på "ikke sen-navne". Ved at søge på Hiermand kom jeg i forbindelse med slægtsforskere i Norge og Sverige, samt fandt i Aalborg Stifts ægteskabsbevillinger, at vores Gjertrud 4 år tidligere var blevet gravid. Desværre er der ingen kirkebog, så jeg ved ikke om der er noget barn, men et brev fra Fru Birch (hendes moder) skal jeg se ved lejlighed.

Et barn af Jens Christensen og Gjertrud var Barbara, der blev gift med Andreas Bruun, som gav mig mange problemer. Han kommer ud af den blå luft. Det viste sig senere, at de var blevet gift i Vor Frue kirke i København. Men hvad lavede en lille pige fra Vendsyssel i København?

Jeg fandt dem i copulationsregistret for København, der i øvrigt findes i kopi på Landsarkivet i Odense. Der står at Andreas Bruun er tjenende, så jeg får ikke noget at vide om hvad han laver. At han skrev sig som tjenende skyldes sikkert, at så var copulationen gratis.

Her skal indskydes, at Nygaard's sedler på Rigsarkivet også er et værdifuldt sted at søge, såfremt navnet ikke er et sen-navn.

"Nygaard's sedler" er indscannet og ses på www.ddd.dda.dk

Han var bemærkelsesværdigt allerede ved sit fæstebrev, hvori han og hans børn til evig tid var fritaget for hoveri. I hans skifte efterlader han sig en jacket og et sølv lommeur.

Jeg fandt en Andreas Bruun født i Odense i 1722, som søn af Ritmester Braun og Birgitte Ticsdatter. Men der er langt fra Odense til Vendsyssel.

Det der holdt mig i gang med denne Andreas Bruun var, at han fik 3 børn, som fik navnene Jørgen, Andreas og Birgitte. Ritmesteren hed Georg (Jørgen) Andreas og hans kone Birgitte.

Jeg viste kopi af kirkebogen til Anton Blaabjerg, og han mente, at Ticsdatter skulle være Thiisdatter eller helt korrekt Mathiasdatter og som det fremgår, var navnet Steenberg tilføjet i kirkebogen. Han foreslog, at jeg skulle læse de to bøger om præsteslægterne Steenberg fra Himmerland og Fyen.

Jeg hjemlånte først Steenbergbogen om slægten fra Fyn, og heri var Ritmesteren og hans kone omtalt, men det beviste jo ingenting.

Ruth læste bogen over min skulder, og pegede meget hurtigt på en person, og sagde "det er min ane". Det viste sig, at Ruth nedstammer fra en præstesøn fra Viby på Fyn og jeg nedstammede fra præstedatteren, og de var søskende. Men det skulle ikke gå så nemt med beviserne.

Jeg måtte nu forske lidt den anden vej, nemlig starte med ritmesteren og hans kone, undersøge hvor han kom fra, hvor han boede, hvem var hans børn og hvor var de født, herunder også hvor han var blevet gift med præstedatteren.

Denne undersøgelse resulterede i, at ritmesteren blev pensioneret i 1722, hvor han købte 6-7 gårde og nogle huse i Ø. Hornum af kongen.

Indtil nu var intet bevist, men den 22. december 1786 døde datteren Gjertrud Agnete i Nørho i Thy. I første omgang fandt man ingen arvinger, og derfor efterlyste man arvingerne i Jydske Efterretninger, det der senere blev til Nordjydske Stiftstidende. Det skete den 27. marts 1787.

På det efterfølgende skifteretsmøde mødte Andreas Bruun op på egne og søsteren Else's vegne, og dermed var det bevist, at ritmesteren og Birgitte var forældre til fæstebonden i Sindal.

Ritmester Braun deltog i belejringen af Wismar i 1715, og præsten i Ørum er jeg gode venner med, for han nøjedes f.eks. ikke bare med at skrive, "*begravede han Peder Pedersens hustru*". Nej han skrev således:

Ørum Kirkebog 1802.

Elisabeth Bruun, hvis fader var Hr. Ritmester Jørgen Bruun og moderen Birgitte Steenberg. Hun var født i København den 4. januar 1714 og derud i døbt Helliggeistes Kirke.

Fra Wismars belejring var hun som barn i felittoget og i sine ældre år har hun tjent adskillige steder i landet og til sidst salig Hr. Byfoged Meldahl i Sæby i 16 år. Efter den tid ved Hr. Geates i 10 år, sit ophold på Nørre

Ravnstrup hos Hr. Peder Rold, hvor hun efter ommeldte 2 dages sinds svaghed døde den 14. januar 1802, gl. 88 år, og 10 dage.

Else's begravelse i Ørum fortæller lidt om datidens Danmark, nærmere betegnet Den Danske Hær. Men hvorfor blev det netop i Ø. Hornum sydvest for Ålborg, at ritmesteren købte gårdene. Hans kone var jo en Steenberg, og i Ø. Hornum hed præsten Niels Nielsen Steenberg, og der havde været Steenberg'er i præsteembeder i nabosognene, så måske havde det en sammenhæng.

Jeg har ikke fundet hvor ritmesteren og Birgitte blev viet, men det kunne være i dette område, hvor der fra tid til anden var stationeret mange soldater.

I Sønderholm, en nabokommune, havde præsten Niels Eskesen lovet at gifte sig med formandens enke for at få embedet/kaldet. Det gjorde han ikke. Da han havde fået embedet, giftede han sig med Berithe (Birgitte) Nielsdatter (som formentlig var en Steenberg). Hun var pige hos Fru Kaas på Vorgård. Deres søn var ovennævnte Niels Nielsen Steenberg. Om de to Steenberg slægter er i familie med hinanden, er ikke bevist, men de har altså været aktive i samme område. At han ikke giftede sig med præsteenken, kom der en lang strid ud af mellem herremanden Jørgen Marsvin til Restrup, som også klagede til kongen. Jørgen Marsvin nægtede at bruge kirken i Ø. Hornum, men betalte andre præster til at forrette gudstjeneste privat for ham og hans familie m.m. på Restrup.

Om ritmesterens fødsel og opvækst vides intet, men Hirsch fortæller følgende om hans søn Ernst:

Ernst Emanuel Braun, Kornet i Liv. Rgmt Dragoner (findes ikke i Ehlers), hans hustru Mette Marie Angel, skriver i 1752, at Manden er gaaet i Kejserslig tjeneste hos Prinsen af Birchenfeld i 1745, og at hun ikke har hørt fra ham senere. Hun faar i 1752 skilsmissebevilling (Suppl. Den Danske Kancelli 1752). Rigsarkivet København.

"Hirsch" = J.C.W. Hirsch & K. Hirsch: "Fortegnelse over danske og norske officerer m.fl. 1648-1814". 12 håndskrevne foliobind på Det Kgl. Bibliotek. Står på mikrofilm-kort på alle landsarkiverne.

Som en sjov ting (for os) ses, at ritmesterens søn Ernst, der også var i hæren, forlod sin kone og rejste til

udlandet. Hun fik skilsmisse efter at hun ikke havde hørt fra ham i flere år.

Ritmesteren havde gjort tjeneste i bl.a. Italien og Ungarn, og har formentligt fortalt sine børn om denne tid, så det er vel nærliggende at tro, at den unge officer ville herved for at søge eventyret.

Den efterladte kone syntes ikke, at det var så sjovt, så hun sender et bønsskrift (en supplik) til Kongen om skilsmisse. Det refereres således i supplikprotokollen:

Mette Maria Braun viede Angel af Onsted (el. Ovsted) omdrager (oplyser), at hendes mand Braun har efter erhødet afsked fra Grev Ahlefeldts regiment i aaret 1745 engageret sig ved den Kejserslige Arme under Prinsen af Birkenfeld i Italien efter hvilken tid hun hverken ved brev eller bud har hørt det mindste fra ham og som hun med en ved samvlet søn ey således stedse kan hendsidde, så beder hun om "Beneficium Paupertatis" (begunstigelse på grund af armod) til skilsmisshedoms erhvervelse. (Sønnen er identisk med Georgius Andreas Braun # 5807).

Kilde: Danske Kancelli. Supplikver Anno 1752, Sidste halve Aar – 5F – nr. 909. Rigsarkivet.

Supplikker: Hvem som helst kunne indsende bønsskrivelser (supplikker) til Kongen. Danske Kancellis supplikprotokoller 1699-1799 (med navneregister) indeholder referat af bønsskrivelsen. En fantastisk kilde! Søg via Daisy.

Det er derfor ikke så mærkeligt at man i Ungarn finder navneligheder, nemlig: Ernst efterlod sig et barn i Danmark, Georgius Andreas

Bruun, som senere blev skoleholder i Læborg. Det er ham, som malede loftet i Skodborg kirke i 1792.

Et af hans børn, Mette Marie, blev idømt tugthus for tyveri og hendes gamle fader blev indblandet heri. Ritmesteren må betegnes som en af den tids knaber (i dag ville man vel kalde ham en opkomling). Dvs. hans døtre var for fine til at gifte sig med bønderne og ikke gode nok til at blive gift med en adelsmand, og derfor blev de aldrig gift.

Københavns Universitets Matrikel omtaler en Andreas Bruun fra Viborg som fra privatundervisning, blev immatrikuleret i 1743. Jeg ved, at han i Ø. Hornum fik privatundervisning sammen med en broder, så helt utænkeligt er det ikke, at det er min Andreas Bruun, som hoppede fra studiet.

Fra min moders familie, der i de første generationer næsten alle var bønder i Sindal, er der næsten ikke den af de gamle gårde i Sindal, hvor jeg ikke har haft familie.

Min oldefader Christen Christensen fra Flade sogn gav nogle problemer som gjorde, at jeg modbeviste det Ruth havde sagt, nemlig, at det der stod i kirkebogen, var rigtigt.

Min oldefader hed i første omgang Christen Jensen og det var ved at blive interessant, idet han blev straffet for tyveri og idømt fængsel på vand og brød. Men ak, det var en forkert person. Degnen havde skrevet Chresten Jensen i kirkebogen, men præsten bekræftede senere overfor politimesteren i Frederikshavn at navnet var Christen Christensen.

Min morfaders broder Jens Peter Nielsen havde problemer med sin fader, min oldefader Anders Christian Nielsen, også kaldet Anders Togholt. Han måtte ikke få den pige han gerne ville giftes med, nemlig Lovise Ottine Florine Pedersen, selvom min morfar blev gift med en søster til Lovise.

Men selvom de ikke blev gift, levede de dog sammen og fik tre børn, bl.a. Marie Pedersen. Bemærk, at børnene fik moderens efternavn.

Jens Peter og Lovise blev enige om at emigrere til USA, og han rejste først alene derover. Inden Lovise og de 3 børn kom over til USA, havde Jens Peter fundet en anden kone, og giftet sig med hende. Marie Pedersen giftede sig med Arthur Alonzo Bullock. De fik en datter Viola Marie Bullock, der giftede sig med en Larsen. Man var nok mere eller mindre samlet i kolonier, og her var det i Minnesota. *Måske er jeg langt ude i familie med skuespilleren Sandra Bullock?*

Min tipoldefader Peder Christian Pedersen på mors side var indkaldt som soldat i flere omgange.

I 1812 blev han udskrevet til tjeneste og i 1813 gik han med sit regiment til Holsten og var med i slaget ved Sehested den 7. december.

I 1814 fik regimentet marchordre til Frankrig og kom til Rhinen, hvor de fik kontraordre på grund af Napoleons fald, og han vendte hjem til Danmark og blev hjemsendt.

I 1815 genindkaldt og måtte gå med regimentet til Hamborg, hvor de lå i lang tid, indtil de fik ordre til at marchere nordpå igen.

I 1816 og 1817 var han genindkaldt til mønstring i København og gjorde da tjeneste som underkorporal. Vi skal huske på at alle de ture han var med på foregik til fods.

Som sagt er det på kryds og tværs af aneavlen, så nu vil jeg krydse lidt over på min faders side igen. Min tip-3-oldefader Peder Simonsen fra Iller i Grønbæk sogn ved Silkeborg var en rig mand efter datidens forhold. Han handlede og fremstillede træsko og meget andet, således at enken højgravid hurtigt fandt en ny mand. Hun var jo attraktiv hvad angår formue.

Ruth's slægt stammer tilbage til ca.1700-tallet stort set alle her fra trekantområdet med enkelte afstikkere. Det er Ruth, der er en Buhl.

Vi tog dette familienavn, fordi vores datter var træt af at hedde Susanne Jensen - nr. 3 i skolen.

Efter at vi gik på efterløn og flyttede til Fredericia har og er vores store hobby slægtsforskning, og Ruth har let adgang til lokale arkiver.

En gren af hendes slægt var bønder fra Smidstrup- området. Engang fandt vi, at en gårdmand Laurids Buch fra Haastrup var blevet gift med en Marie Nielsdatter. Vi fandt frem til at hun burde komme fra Stouby sogn. Men da vi søgte her, fandt vi, at Marie Nielsdatter Roden var blevet gift med Laurids Madsen Sønder Omme. Det var selvfølgelig Laurids Madsen Buch.

Der gik et stykke tid inden vi fandt ud af, at Sønder Omme var Haastrup Søndens Omme. Altså Syd for Vejle Fjord.

Marie Nielsdatter Roden's moder var datter af borgmester Ernst von Baden i Horsens, hvis moder igen var en Svane eller Riber og hermed i slægt med den store slægt, der omfatter Svanning – Svane – Riber – Neb – Staby – Stage – Klyne - og Vedel fra Ribe.

Der var en overgang så meget litteratur om disse slægter, at Ruth ikke rigtig følte noget for dem. Slægtsforskningen var blevet for let.

En anden af Ruth's aner hed Vogn Pedersen fra Brørupgaard i Brørup. Der blev gjort arrest i et spand heste og vogn tilhørende ham, fordi han skyldte kongen for et fæste i Dons.

Retssagen i 1662 viste, at Vogn Pedersen havde en broder med samme navn. Denne broder havde en Krongaard i Dons i fæste, men var rømt fra denne og taget ud at sejle.

Det var altså forkert at beslaglægge broderens heste og vogn. Vogn Pedersen Brørupgaard beviste dette, ved at føre vidner på, at han havde købt hestene i Aalborg den 8.dec. 1661.

Brødrene var sikkert kommet herved fra Nordjylland på grund af de mange gårde, der var lagt øde på grund af krigen.

Det viste sig, at de to brødre var født i Jetsmark i Nordjylland og nedstammede fra Kjærulf familien og Vognsen fra Hørbylund og Hæstrupgaard, og videre helt tilbage til Gorm den Gamle. Oplysningerne om det sidste er baseret på Adels årbøger og Nachkommen Gorm des Altes af O. Brenner.

Jeg har spurgt Anton Blaabjerg, om man kunne tro på sidstnævnte bog og svaret var, at hvis der var væsentlige fejl i en sådan publikation, ville den møde stærk kritik og det havde ikke været tilfældet.

Stamtavler i Adelsårbøgerne bliver fra tid til anden rettet af historiskriverne og forskere, og O. Brenner bruger da også ord som ”sandsynligvis søn/datter af” og ”muligvis søn/datter af”, så efter Vognsen skal vi tage oplysningerne med et par skovfulde salt.

Ruth kan på ovennævnte måde føre sine aner tilbage til Gorm den gamle af 7 forskellige slægtslinier, bl.a. via Buch-slægten i Skanderup.

I vores søgning efter Ruths aner kørte vi engang i området omkring Jordrup. Vi kunne ikke finde en gaard. Vi så en mand i skovkanten, og vurderede at han var en eneboer, for han havde et lille skur, som med lidt god vilje kunne kaldes en hytte.

I håb om, at han kunne fortælle os noget om den gaard vi søgte, stoppede vi og spurgte. Det viste sig, at gaarden var brændt og ikke genopbygget, så det var ikke sært, at vi ikke kunne finde den. Manden ejede skoven, men boede i lejlighed i Kolding. Han trivedes ikke rigtig i Kolding, og derfor tilbragte han det meste af sin tid i skoven, hvor hans skjul blev brugt til at lave kaffe/mad i.

Han fortalte, at hvis Ruth ville vide noget om slægtsforhold og om området, så skulle hun kontakte Schelde på Nørupgård. Det gjorde vi så, men Ruth var nær aldrig blevet lukket ind, idet Fru Schelde i første omgang troede, at vi var fra Jehovas Vidner.

Det viste sig, at Ruth var i familie med Schelde og det resulterede i, at Ruth hjalp med at skrive bogen ”Slægten på Nørupgård gennem 200 år”.

En metode Ruth med fordel har anvendt er, at gå rundt på Landsarkivet i Viborg og se, hvilke bøger de andre gæster har på bordet. På den måde har hun stødt på andre slægtsforskere, der forsker i det samme som hun og har kunnet udveksle oplysninger.

En publikation der hed ”Hvem forsker Hvad” (*Udkom 1968-2010. Erstattet af Dis-Danmarks ”Aneefterlysning”*) har vi i flere år anvendt til efterlysninger, uden at det har givet resultat hvad angår persondata.

Derimod fik Ruth til sin fødselsdag i 1990 tilsendt en bog ”Lejrskov præstegårds brand” fra en helt fremmed slægtsforsker i København, som gave.

Hvad har vi så lært af vores slægtsforskning?

Vi har lært, at slægtsforskere – på nær nogle få undtagelser – er flinke og hjælpsomme mennesker, som gerne deler oplysninger med andre slægtsforskere, og som det er rart og hyggeligt at være sammen med.